

Berichten

Binnenland

Promotie

E.T. den Braber

Op dinsdag 20 mei promoveerde de heer E.T. den Braber tot doctor aan de Katholieke Universiteit van Nijmegen op een proefschrift getiteld 'Microtextured surfaces'.

Promotores waren prof.dr.J.A.M. Jansen en prof. dr. L.A. Ginsel.

M.J.H. Witjes

Op woensdag 21 mei promoveerde de heer M.J.H. Witjes tot doctor aan de Rijksuniversiteit Groningen op een proefschrift getiteld 'Photodynamic therapy and fluorescence localisation of experimental oral dysplasia and squamous cell carcinoma'.

Promotores waren prof.dr.J.L.N. Roodenburg en prof. dr. A. Vermey. Als referenten traden op dr. W.M. Star en dr. P.G.J. Nikkels.

Th.S. Leenstra

Op maandag 2 juni promoveerde de heer Th.S. Leenstra tot doctor aan de Katholieke Universiteit van Nijmegen op een proefschrift getiteld 'Cleft palate repair and dento-alveolar development. An experimental and clinical study'.

Promotores waren mw.prof.dr.A.M. Kuijpers-Jagtman en prof. dr. H.P.M. Freihof. Als co-promotor trad op dr. J.C. Maltha.

J.G.C. Wolke

Op dinsdag 3 juni promoveerde de heer J.G.C. Wolke tot doctor aan de Katholieke Universiteit van Nijmegen op een proefschrift getiteld 'Sprayed and sputtered calcium phosphate coatings for medical implants'.

Promotores waren prof.dr. J.A.M. Jansen en prof.dr. K. de Groot.

Nederlandsch Tandheelkundig Genootschap

Verslag Najaarsvergadering 1996

Op 25 oktober 1996 vond te Utrecht de najaarsvergadering met de titel 'Professionele autonomie' van het Nederlandsch Tandheelkundig Genootschap plaats.

In de voorbereiding van deze najaarsver-

gadering is gewerkt met de volgende definitie: professionele autonomie is de vrijheid die een tandarts of tandartspecialist heeft om naar eigen inzicht het behandelplan dat hij het meest in het belang van de patiënt acht, op te stellen en uit te voeren, ter herstel van een door hem gediagnosticeerde afwijking op tandheelkundig gebied.

De eerste voordracht met de titel 'De professionele autonomie in een veranderend stelsel' werd gepresenteerd door mw. prof. mr. H.D.C. Roscam Abbing. Zij ging in op de spanning tussen de professionele autonomie en de professionele standaard van de tandarts. De rol van de beroepsgroep werd behandeld evenals de functie van consensus, protocollen, standaarden en richtlijnen. Wat de rechtshandhaving betreft, is de professionele autonomie van de tandarts gebonden aan externe normen: 1. De rechten van de patiënt: de tandarts heeft geen autonoom behandelingsrecht, want er is een samenspel met de autonomie van de patiënt. 2. De maatschappelijke normen: wet- en regelgeving, inclusief maatschappelijke regelingen gericht op organisatie, financiering en kwaliteit. Ten slotte ging spreekster in op de effecten van de actuele maatregelen van overheid en verzekeraars op de professionele autonomie van de tandarts en op de in het algemeen in acht te nemen normen in relatie tot de beperkte financiële middelen.

Vervolgens voerde mr. W.J. Admiraal het woord. Hij gaf een overzicht van het web van wettelijke en andere regels waarbinnen de tandarts functioneert en ging vooral in op de Wet op de geneeskundige behandelingsovereenkomst (WGBO) in het licht van de professionele autonomie. Hoofdpunten als opdracht, toestemming, informatie, dossierplicht en het begrip 'goed hulpverlener' werden besproken. Mede aan de hand van voorbeelden uit eigen adviespraktijk en jurisprudentie werd aangetoond dat deze wet door tandartsen nogal eens als te betuttelend en benauwend wordt ervaren. Het gevaar is aanwezig dat de professe de wettelijke regels op defensieve wijze gaat interpreteren en uitvoeren, in plaats van lering te trekken uit deze handreikingen die uitsluitend tot doel hebben de kwaliteit van de tandarts-patiëntrelatie te bevorderen.

De derde spreker was de heer J.M. van Susante, die in zijn voordracht, 'Professionele autonomie, vrijheid in gebondenheid', het belang van goede communicatie naar voren bracht. De tandarts zal zich minimaal aan de voorgeschreven gedragsregels moeten houden, dat is vaak nog toetsbaar. Lastiger wordt de vraag of 'de tandarts het niet goed heeft uitgelegd, of dat de patiënt het niet goed heeft begrepen' en het probleem dat een behandeling niet aan het verwach-

tingsniveau van de patiënt voldoet ondanks voldoende kwaliteit van de geleverde prestaties. Vaak blijkt dan de omschrijving van 'voldoende kwaliteit' bij tandarts en patiënt te verschillen en had betere communicatie de problemen kunnen voorkomen. Wanneer duidelijk is dat de geleverde kwaliteit volgens de normen van het tandheelkundig tuchtrecht onvoldoende is geweest, zullen sancties moeten worden genomen en zal herstel van gedaan onrecht moeten worden geboden. Ook het tandheelkundig tuchtrecht heeft daarom belang bij duidelijker normen over tandheelkundige kwaliteit.

De laatste spreker van het ochttenprogramma, dr. J.F.A. la Rivière, behandelde de vraag in hoeverre de professionele autonomie in de praktijk is ingeperkt en wat dat voor invloed heeft op het behandelingsplan, c.q. het belang van de patiënt. Als eerste werd ingegaan op factoren waarom de professionele autonomie kan leiden tot verschillende behandelplannen per tandarts. Dit wordt niet alleen verklaard door verschillen in opstelling ten opzichte van factoren zoals wensen en middelen van de patiënt, overheidsbemoediging, verzekeringsvorm en collegiale beïnvloeding, maar ook door het feit dat het stellen van een juiste diagnose heel lastig kan zijn en er voor dezelfde afwijking vaak meer oplossingen mogelijk zijn. De invloeden van patiënt (na de invoering van de WGBO), verzekeraar, overheid en beroepsgroep bewerkstelligen volgens spreker dat de professionele autonomie in de relatie tandarts-patiënt formeel niet meer bestaat. Toch kan en zal de patiënt in veel gevallen de eindbeslissing aan de tandarts overlaten. De patiënt bepaalt of en in welke mate er sprake zal zijn van professionele autonomie. In de praktijk zal dan ook een zekere mate van professionele autonomie blijven bestaan. Voorwaarde daarvoor is dat de tandarts daar integer en op een dienende wijze mee omgaat. Tevens moet hij aangeven waar de grenzen van zijn kennis en kunde liggen.

Eerste spreker in het middagprogramma was Jhr. J.D. van Foreest, Inspecteur van de Tandheelkundige Gezondheidszorg bij de Hoofdinspectie van de Gezondheidszorg. Hij behandelde de rol van de Inspectie voor de Gezondheidszorg, die op vele fronten wordt geconfronteerd met het fenomeen 'professionele autonomie'. Vaak is er sprake van een verkeerde interpretatie of verkeerd gebruik van het begrip. Professionele autonomie wordt naar voren gebracht als verdedigingsmiddel tegen verandering of tegen maatschappelijke ontwikkelingen waarvan 'men' verwacht dat er, ook door artsen en tandartsen, rekening mee gehouden wordt. De arts en de tandarts zijn allang niet meer degenen die na een door hen zelf bestogde

studie geheel zelfstandig werkend, zonder gebruik te maken van collectieve voorzieningen, hun praktijk uitoefenen. De meeste andere inspecties, zoals de Inspectie Gezondheidsbescherming en de Milieu-inspectie, kennen het fenomeen professionele autonomie nauwelijks. Wettelijke voorschriften en regels zijn vaak heel concreet en gedetailleerd en worden dan ook op een heel concrete manier 'geïnspecteerd'. Binnen de gezondheidszorg is dat geheel anders. Hoewel tandartsen dat misschien niet zo ervaren, zijn er heel weinig concrete wettelijke regels en voorschriften. In de Wet BIG en de Kwaliteitswet Zorginstellingen wordt slechts geregeld dat 'verantwoorde zorg' moet worden geleverd. Verantwoorde zorg is zorg die in elk geval doeltreffend, doelmatig en patiëntgericht moet zijn. De verantwoordelijkheid voor kwaliteit ligt primair bij de zorgverleners.

Daarna sprak collega E.J.W. Derksen over de professionele autonomie in relatie tot de zorgverzekeraar. Voor een zorgverzekeraar geldt dat 'als verzekerden zorg nodig hebben, die in voldoende mate, in de juiste kwaliteit en tegen een aanvaardbaar kosten-niveau aanwezig moet zijn'. Daarom is een intensief contact met de zorgverleners noodzakelijk. De zorgverlener bevindt zich in een interactie met de hulpvrager, de patiënt. Beiden hebben hun inbreng. Het probleem hierbij is het grote kennisverschil. Dit verschil maakt het noodzakelijk dat de zorgverlener in hoge mate de bevoegdheid c.q. het recht heeft zelf en zelfstandig beslissingen te nemen over het verloop van het proces. Professionele autonomie is daarom een 'must' in de gezondheidszorg en de zorgverzekeraars zullen dat niet aanvechten. Tegenover dit recht, of beter gezegd de verplichting, staat de taak en verplichting om de patiënt te beschermen. Professionele autonomie is ook de verplichting om bij keuzen het patiëntbelang voorrang te verlenen boven met dat belang strijdige andere belangen. Een van deze belangen is de organisatie en de financiering van de hele gezondheidszorg.

Professionele autonomie is dus niet vrijblijvend en al helemaal geen verschoningsrecht. Daarbij is de individuele relatie tussen zorgverlener en patiënt niet het enige beoordelingsniveau, maar ook de hele praktijkvoering, de zorg voor de populatie en het functioneren van het gezondheidszorgsysteem zelf. De zorgverzekeraar heeft belang bij kwaliteit en kosten-effectiviteit; bij goed verzekeraarschap naast goed medewerkschap. De goede methode om tot verantwoorde zorg tegen aanvaardbare kosten te komen is het streven naar wederzijds vertrouwen en respect, goede afspraken, protocollering en duidelijkheid in regelgeving. In de rol van adviserend tandarts is een verschuiving herkenbaar in de richting van 'partner in zorg'. Wellicht is deze ontwikke-

ling inspirerend voor de onderlinge relaties en heeft dit een positieve invloed op de interpretatie en beleving van de professionele autonomie.

De rij van sprekers werd gesloten door R.E.M. Smit, voorzitter van de Vereniging tot Bevordering van de Gespecialiseerde Tandheelkunde (VBST). Hij behandelde de relatie tussen wetgeving, regelgeving en verzekeringsstelsels en de mogelijkheid tot het uitoefenen van tandheelkunde op een kwalitatief hoog technisch niveau. Daarvoor zijn differentiatie en specialisatie vaak noodzakelijk en soms worden ontwikkelingen in de door de VBST gewenste richting door wet- en regelgeving en verzekeringstelsels verhinderd. Aan de hand van ervaringen en bespreking van twee gedocumenteerde behandelingen werd toegelicht waar zich knelpunten bevinden en welke de mogelijkheden zijn om gewenste ontwikkelingen op het gebied van de professionele autonomie in dit verband te stimuleren.

Tot slot vond er een discussie plaats. De individuele patiënt, de individuele tandarts, de overheid, de verzekeraars en de beroepsgroep als geheel blijken verschillend tegen de professionele autonomie aan te kijken, waarbij wellicht overheid en verzekeraars aan de beroepsgroep als geheel meer professionele autonomie lijken toe te kennen dan aan de individuele tandarts. Vergeleken met andere medische beroepen lijkt professionele autonomie echter in vele opzichten niet onder zwaarder vuur te liggen.

C. de Putter, Utrecht

Agenda

Data der voornaamste wetenschappelijke congressen en vergaderingen in binnen- en buitenland

*Eerste vermelding

Binnenland

Maandag 4 – vrijdag 8 augustus

European Bioethics Seminar: Health care issues in pluralistic societies. Het seminar wordt georganiseerd door International Program in Bioethics Education and Research. De voertaal is Engels. Inlichtingen: dr. B. Gordijn, vakgroep Ethiek, Filosofie en Geschiedenis van de Geneeskunde, KU Nijmegen, postbus 9101, 6500 HB Nijmegen; tel. 024-361 5320; fax 024-3540 254.

*Woensdag 17 september

Algemene ledenvergadering van de Nederlandse Vereniging voor Parodontologie. Locatie: Kasteel Hooge Vuursche te Baarn. Inlichtingen: NVvP-secretariaat, postbus

24, 9649 Muntendam; tel. 0598-627309; fax 0598-623789.

*Vrijdag 19 – zaterdag 20 september

Cursus 'Tissue reconstruction in periodontal and implant therapy' door het Forum voor Advanced Dental Education. Theorie, live-operaties en workshops met behulp van varkenskoppen (!). Sprekers: dr. S. Jovanovic en dr. M. Simion. Locatie is het Kurhaus te Scheveningen. Inlichtingen: R.R.R. Altman, FADE-organisatie; tel. 070-3521192; fax 070-3523870.

*Zaterdag 27 september

WTA-cursus 'Cariës: klinische en microbiologische aspecten' door prof. dr. E.A.M. Kidd, dr. D.N.J. Ricketts, dr. K.L. Weerheijm en dr. J.J. de Soet. Locatie: de Reehorst te Ede. Inlichtingen: Mw. G. Toxopeus, secr. NVT, tel. 030-6040798.

Vrijdag 24 oktober

Cursus 'Riskmanagement' door W.J. Admiraal. Kosten f 550,-. Locatie: Dental Center for Postgraduate Courses, Saturnusstraat 6, 2132 HB Hoofddorp; tel. 023-5613587; fax 023-5612033.

*Vrijdag 24 – zaterdag 25 oktober

Najaarsvergadering (derde lustrum) van de Nederlandse Vereniging voor Endodologie in hotel Okura te Amsterdam. Inlichtingen: W.J. van Driel, secr. NVVE, Admiraal de Ruytersingel 38, 2253 TX Voorschoten; tel./fax 071-5761539.

Vrijdag 24 oktober

Najaarsvergadering Nederlandsch Tandheelkundig Genootschap te Utrecht. Thema: 'De tandarts in de 21e eeuw'. Inlichtingen: Mw. Ch. Kemp-Scholte, Heerdaan 20, 6721 GM Bennekom; tel. 0318-414720.

Vrijdag 31 oktober – zaterdag 1 november

Cursus 'Creating restorative excellence; the biologic connection' door Kois. Kosten f 975,-. Locatie: Dental Center for Postgraduate Courses, Saturnusstraat 6, 2132 HB Hoofddorp; tel. 023-56135 87; fax 023-561 2033.

*Dinsdag 4 november

Symposium over voedselinfecties, getiteld 'Ongenode gasten aan tafel'. Het symposium wordt gerealiseerd door een samenwerking van de Nederlandse Vereniging van Diëtisten, de Nederlandse Vereniging voor Microbiologie, sectie Levensmiddelenmicrobiologie, de Nederlandse Vereniging voor Voedingssleer en Levensmiddelentechnologie en het Voedingencentrum/Stichting Voeding Nederland. Locatie is Congrescentrum de Reehorst te Ede. Inlichtingen: Voedingencentrum/Stichting Voeding Nederland, mw. C. Mostert; tel. 070-3068883; fax 070-3547049.

Vrijdag 7 november

Najaarscongres NVT met als thema: 'Mensenwerk: tegenslagen en mislukkingen'. Locatie: Jaarbeurs Congresgebouw, Beatrixzaal te Utrecht. Inlichtingen: NVT-secretariaat, Rietgors 10, 3435 CB Nieuwegein. Tel. 030-6040798; fax 030-6041500.

Maandag 10 – dinsdag 11 november

Cursus 'Occlusie, analyse en inslijpen' door Pameijer en Burgers. Kosten f 1.075,-. Locatie: Dental Center for Postgraduate Courses, Saturnusstraat 6, 2132 HB Hoofddorp; tel. 023-56135 87; fax 023-561 2033.

Vrijdag 14 november

Cursus 'Problemen voor, na en tijdens endodontische behandelingen' door Peters. Kosten f 250,-. Locatie: Dental Center for Postgraduate Courses, Saturnusstraat 6, 2132 HB Hoofddorp; tel. 023-56135 87; fax 023-561 2033.

Vrijdag 14 november

NVvP-najaarscongres 'Plaque' te Utrecht. Tevens uitreiking NVvP-Corsodyl-onderzoeksprijs. Inlichtingen: Secr. NVvP, postbus 24, 9649 ZG Muntendam; tel. 0598-627309; fax 0598-623789.

Vrijdag 14 november

Van Hoytema-cursus 'Hoofdzaken II'. Bestemd voor tandartsen en huisartsen. Sprekers: mevr. prof.dr. L. Abraham-Inpijn, prof. dr. H.P.M. Freihofer, mevr. prof. dr. A.M. Kuijpers-Jagtman, B. Witsenburg, N.M. Timmenga en dr. J.M. Vaandrager. Locatie: gebouw 'De Vrijhof', Universiteit Twente Enschede. Inlichtingen: Secr. Hoytema Stichting, Universiteit Twente, Gebouw De Vrijhof, Kamer 256-257, Postbus 89, 7500 AB Enschede; tel. 053-489 2409 (maandag t/m donderdag 8.30-14.00 uur).

*Zaterdag 15 november

WTA-cursus 'Oral health and ageing' door prof. dr. A.W.G. Walls. Locatie: Buitensociëteit te Zwolle. Inlichtingen: Mw. G. Toxopeus, secr. NVT, tel. 030-6040798.

Donderdag 20 – zaterdag 22 november

Conferentie over Maxillofacial prosthetic rehabilitation and special dental care' in het Academisch Ziekenhuis te Groningen. Inlichtingen: Mw. G. Boezerooij, Mondziekten en kaakchirurgie, AZ Groningen, postbus 30.001, 9700 RB Groningen.

Vrijdag 21 november

Cursus 'Porseleinen facings' door Burgers. Kosten f 495,-. Locatie: Dental Center for Postgraduate Courses, Saturnusstraat 6, 2132 HB Hoofddorp; tel. 023-56135 87; fax 023-561 2033.

*Vrijdag 21 november

Najaarsbijeenkomst van de Nederlandse Vereniging voor de Studie van Sociale Tandheelkunde met de titel 'Wie is toch die redelijk bekwaame tandarts?'. Sprekers zijn prof. mr. J.H. Hubben, prof. dr. M. de Haan en dr. J.M. van Doorne. Locatie: Hoog Brabant, Radboudkwartier 23, Hoog Catharijne te Utrecht. Aanvang: 14.00 uur.

Donderdag 27 – vrijdag 28 november

Cursus 'New age concepts in restorative dentistry' door Heyman. Kosten f 875,-. Locatie: Dental Center for Postgraduate Courses, Saturnusstraat 6, 2132 HB Hoofddorp; tel. 023-56135 87; fax 023-561 20.

*Maandag 1 december

Wetenschappelijk Congres Wereld AIDS Dag. Thema: beëindiging van het Stimuleringsprogramma AIDS-onderzoek en het Wereld AIDS Dag-thema 'Kinderen en AIDS'. Locatie: RAI-congrescentrum te Amsterdam. Aanvang: 9.00 uur. Inlichtingen: Stichting AIDS Fonds, Keizersgracht 390-392, 1016 GB Amsterdam; tel. 020-6262669; fax 020-6275221. E-mail: aidsfonds@aidsfonds.nl.

Vrijdag 12 december

De Nederlandse Vereniging voor Gnathologie en de Nederlandse Vereniging voor Orale Implantologie houden een congres getiteld 'Het diasteem overbrugd'. Voorlopige locatie is het Kurhaus te Scheveningen. Inlichtingen: Mw. M.E. de Wit, Lichtenbergweg 4, 2532 AA 's Gravenhage; tel. 070-3679087; fax 070-3297700.

1998

---

*Vrijdag 23 – zaterdag 24 januari

Congres getiteld 'Team approach '98 in implants, periodontics and restorative dentistry' door het Forum for Advanced Dental Education. Locatie is hotel Krasnapolsky te Amsterdam. Inlichtingen: R.R.R. Altman, FADE-organisatie; tel. 070-3521192; fax 070-3523870.

*Vrijdag 27 maart

Voorjaarscongres met de titel 'Back to basics' van de Nederlandse Vereniging voor Parodontologie. Locatie: Jaarbeurs te Utrecht. Inlichtingen: Secr. NVvP, postbus 24, 9649 ZG Muntendam; tel. 0598-627309; fax 0598-623789.

*Vrijdag 24 april

Voorjaarsvergadering van de Nederlandse Vereniging voor Endodontologie. Inlichtingen: W.J. van Driel, secr. NVVE, Admiraal de Ruytersingel 38, 2253 TX Voorschoten; tel./fax 071-5761539.

*Vrijdag 20 november

Najaarscongres met de titel 'Paro en Endo interactief' van de Nederlandse Vereniging voor Parodontologie en de Nederlandse Vereniging voor Endodontologie. Locatie: RAI te Amsterdam. Inlichtingen: Secr. NVvP, postbus 24, 9649 ZG Muntendam; tel. 0598-627309; fax 0598-623789.

Buitenland

Zaterdag 21 – zaterdag 28 juni

11th Congres of the International Association of Dento Maxillofacial Radiology en 3rd International Congres on Computed Maxillofacial Imaging te Louisville, Kentucky, VS.

Vrijdag 27 – zaterdag 28 juni

11th Annual meeting of European Society for Dental Ergonomics (ESDE) te Kopenhagen. Thema: 'Ergonomic aspects in prevention and prophylaxis'. Voertaal: Engels, Frans en Duits. Inlichtingen: H.-P. Küchenmeister, Daldorfer Straße 15, D-24635 Rickling, Duitsland. Fax +49 4328 1516.

Vrijdag 5 – dinsdag 9 september

FDI-congres in Seoul, Korea.

*Maandag 17 – vrijdag 21 november

Eenweekse cursus over 'Clinical periodontics, implants and aesthetics' aan de University of California te Los Angeles, VS. Inlichtingen: R.R.R. Altman, tel. 070-3521192; fax 070-3523870.